

Nr 402.

Av herr **Karlsson** i Sandviken, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, med förslag till lag om arbetstidens begränsning.*

I Kungl Maj:ts proposition nr 247 har framlagts förslag om begränsning av arbetstiden.

Vad man där väntade att få se var, att arbetarnas sedan gammalt resta krav på den verkliga 8-timmarsdagen skulle vara infört, samt att den skulle tillämpas på alla områden. Så är dock ej fallet. Önskligt hade varit att få en arbetstid av 8 timmar per dag, samt en arbetstid på lördagarna av 5—6 timmar. Men då det väl ej för närvarande torde vara möjligt att tänka sig få en kortare tid än 48 timmar per vecka lagstadgat, torde man, dock ej utan stor tvekan, få stanna vid förslaget i den delen. Vad som däremot är betänkligare, är de många undantag, som finnas införda i lagen.

Vad särskilt jordbruket beträffar torde det ha varit önskvärt, att detsamma inbegripits i lagen. Från särskilt lantarbetare gör sig kravet starkt gällande för en förkortning av arbetstiden. Att deras krav också äro berättigade, torde ingen vilja bestrida.

Den frågan får därför ej skjutas för långt fram i tiden, utan med det snaraste lösas. Det torde därför kunna uttalas den förhoppningen, att riksdagen redan i år ger sitt bifall till den av herr Sjölander i andra kammaren väckta motion nr 288.

Vad sedan gäller hotell-, restaurang- och kafépersonal, torde även där starka skäl tala för en förkortning av den i dessa fack alltför långa arbetstiden, men i brist på uppgifter, som äro nödvändiga för frågans lösning, torde man kunna uttala den fasta förhoppningen, att utredning om den saken fortast möjligt verkställs, samt att frågan förelägges riksdagen för avgörande.

För att få förslaget tillfredsställande ur arbetarsynpunkt samt för att få stridigheterna om arbetstiden bilagda är det nödvändigt att vidtaga en del förändringar i den kungl. propositionen.

I paragraf 1 punkt *c* är undantag gjort för arbete, som enligt kommitténs motivering är av »allmängiltig undantagsmöjlighet». Senare i motiveringen säger kommittén, vad dit är att hänföra, samt angiver bland annat »reparationsarbeten». Detta arbete såväl som annat torde väl ändock kunna inrymmas under lagens bestämmelser, samt finnes nog i detta såväl som i många andra fall möjlighet för arbetsgivaren och arbetaren att reglera tiden inom lagens bestämmelser. Landssekreteriatet, som yttrat sig om lagförslaget, säger bland annat: »Intet synes oss emellertid vara ägnat att i högre grad undergräva tilltron till en lag än införande i densamma av för många undantagsbestämmelser.» Särskilt torde detta yttrande kunna anföras till ifrågavarande punkt.

I paragraf 1 punkt *d* är undantag gjort för arbete, som bedrivs av staten, samt anför kommittén för detta undantag, »det staten äger på administrativ väg genomföra en förkortning av arbetstiden, vilket också är fallet inom en del verk och inrättningar». Landssekreteriatet anför mot detta, »att av de bestämmelser, som av kommittén åberopats vara utfärdade av olika verks myndigheter, framgår emellertid, att bestämmelserna äro ytterst skiftande och olika». Departementschefen anför: »med hänsyn till statsarbetets mångskiftande art krävas bestämmelser, som icke alltid kunna inpassas under en allmän lag». Mot detta kan invändas, att likaväl som enskilda industrier samt företag kunna inbegripas under lagen, likaväl kunna statens arbeten göra detsamma.

I paragraf 1 punkt *i* är undantag gjort för arbete, som åligger trafikpersonal vid enskild järnväg, som är upplåten till allmän trafik. Kommittén anför för detta undantag, att utredning saknas på området, men anför senare, att ur trafiksynpunkt allt talar för, att en förkortning av arbetstiden är behöflig. Man kunde under sådana omständigheter ha väntat sig, att kommittén fullföljt denna tanke, ty vidlyftigare torde väl detta arbete ej vara än att det kunnat inrymmas under lagförslaget. Departementschefen anför vid denna punkt: »kan trafikpersonalens arbetsförhållande vid de enskilda järnvägarna icke tillfredsställande lösas på överenskommelsens väg, lär emellertid lagstiftningen böra upptaga denna fråga till särskild prövning». Man fäster sig vid denna motivering, när det väl ej torde vara departementschefen obekant, huru lönlöst det är att förutsätta en tillfredsställande lösning på detta såväl som på alla andra områden. Att under sådana omständigheter förutsätta, att denna grupp skall få sin arbetstid löst på överenskommelsens väg mera än någon annan, torde vara att skatta åt ett allt för stort förtroende för tillmötesgående från arbetsgivarna vid de enskilda järnvägarna.

2 §.

Mot denna paragrafs bestämmelses sista del har landssekreterariatet anfört: »Angående kontorsbiträden och därmed jämnställd person torde ingalunda om denna persongrupp kunna sägas, att deras arbete är av sådan beskaffenhet, att i allmänhet för dess utövande förutsättes en mera omfattande allmän eller fackligt teoretisk utbildning än industri- och hantverksarbetare på var sina områden äga. Massan av kontorsarbete torde med fog kunna karakteriseras såsom ett underordnat och mekaniskt arbete, och stora grupper av dess utövare torde kunna betecknas såsom vanliga lönearbetare på sitt område.» Kommittén anser enligt sin motivering, att ej något behov skulle föreligga för denna kategori att få någon förkortning av arbetstiden, samt anser dem ej vara att hänföra enligt gängse uppfattning till kroppsarbetare. Att så draga gränserna för lagens tillämpning torde väl ändock endast vara ett argument; i verkligheten är nog denna grupp också i behov av en förkortning av arbetstiden samt kan utan olägenhet också inrymmas under lagens bestämmelser.

4 §.

Mot första stycket i denna paragraf har Holmström m. fl. inom arbetstidskommittén anfört reservation samt förmenat, att man skulle inrymma i lagen eventuell väntetid samt raster som skulle inräknas i arbetstiden, förmenande att i annat fall kan lätt inträffa en tolkning, att dessa tider icke skola räknas som arbetstid. Skulle så bliva fallet, inträffar att ändamålet med förkortningen av arbetstiden icke uppnås. Departementschefen anför, »att tillfälliga uppehåll i följd av maskinskada eller andra av arbetarne oberoende omständigheter icke i allmänhet kunna räknas som raster, synes otvivelaktigt.» Av detta tolkningssätt framgår emellertid ej med bestämdhet, hur tolkningen skall vara; senare anföres att mot detta kan garderas genom avtalsbestämmelser. Klart torde genom det sist anförda vara, att en enhetlig bestämmelse bör komma till stånd; i annat fall torde inträffa att, där organisationerna äro starka, bestämmelser införes att dessa raster inräknas i arbetstiden, men att, där organisationen är svag eller där det ej existerar någon, bestämmelser införes av motsatt verkan. Lätt kan även med den dubbel-tolkning, som bestämmelsen nu ger, stridigheter uppstå, som varken äro till gagn för arbetarne, arbetsgivarne eller samhället. När sådant kan förebyggas, förefinnes ej något skäl, varför ej bestämmelsen införes i lagen.

En annan sak som ej blivit påtalad är måltidsrasterna. Skall för arbetaren en den längsta sammanhängande fritid bliva rådande, är det nödvändigt att dessa raster inräknas i arbetstiden, i annat fall inträffar, att med tillämpningen av en middagsrast av en och en halv timme per dag den sammanhängande fritiden för dag blir endast omkring en timme längre, enligt lagen, än vad förut varit fallet.

Vad andra stycket i paragrafen beträffar, har där olika meningar varit gällande. Holmström m. fl. anför i sin reservation, »att skulle den genomsnittliga arbetstiden räknas under en tidrymd av tre veckor, lätt kunde inträffa att en fördelning av arbetet från arbetsgivaren tillämpas, som ej är till fördel för arbetaren samt ej innebär någon förkortning av arbetstiden vare sig per dag eller vecka». Därtill komme att, om den formulering, som lagen nu har, skulle antagas, för skiftarbetare det inträffa, att arbetsgivaren inrättar ett 7:e nattskift. Förhållandet vid valsverksarbete samt därmed jämfäst är, att arbetet är av sådan natur, att en rast under skiftet är oundgängligen nödvändig. Om rasterna därför skulle inräknas i arbetstiden samt arbetstiden räknas genomsnittlig för tre veckor, inträffar att arbetsgivaren inrättar en rast per skift av 25 minuter; med 18 skift per vecka gör 25 minuter som rast per skift en tid av 7 timmar 30 minuter, som arbetsgivaren har sig till godo, och som han kan uttaga i ett 7:e nattskift. En sådan utveckling torde väl varken kommittén eller Kungl. Maj:t åsyftat att lagen skulle leda till, när alla strävanden gå ut på att i görligaste mån inskränka nattarbetet. En annan omständighet, nog så viktig i detta fall, torde påpekas. Skulle ett förhållande, som ovan sagts, bliva fallet, komme söndagsvilan att inskränkas i stor utsträckning mot vad som förut varit fallet. Med den arbetstid som nu är rådande slutar arbetet i regel kl. 2 om lördagar samt börjar kl. 6 f. m. måndagar. Arbetaren har under sådana förhållanden en söndagsvila av ena veckan 40 timmar och andra veckan 58 timmar. Om paragrafen antages sådan den nu är formulerad, skulle söndagsvilan bliva 24 timmar för två söndagsdygn samt 48 för det tredje.

Landssekretariatet har till denna paragraf gjort ett tillägg som avser gruvindustrien samt anför rörande denna industri, att när lagstadgad arbetstid införes, en kortare tid bör bliva gällande för denna industri, detta med hänsyn till att när övriga arbetare hava haft en arbetstid av 10—11 timmar, gruvarbetarne ha haft 8 timmars dag införd — detta beroende på arbetets beskaffenhet. Samma motiv, som förut förestavat en förkortning av arbetstiden för gruvarbetarne mot vad andra ha haft, torde med skäl vara bärande även vid detta tillfälle. Alla skäl tala därför för en arbetstid av 6 timmar för gruvarbetarne.

5 §.

Mot denna paragraf har Holmström m. fl. inom arbetstidskommittén anfört reservation, samt yrkat att hela paragrafen utgår ur lagen; här hänvisas till deras motivering för detta. Till deras motivering kan tilläggas, att skulle arbetsrådet med den befogenhet, som är lagd i dess hand, bifalla framställningar om undantag från lagen, skulle det med all säkerhet inträffa, att de redan nu allt mer och mer förekommande hemliga blockaderna från arbetarnes sida skulle tillämpas.

Vad sedan arbetet vid ständig eld beträffar, skulle enligt kommitténs motivering ingen förändring inträffa. Det kan påpekas att vid de flesta industrier där ständig eld är rådande redan är infört tre skiftlag om 56 timmars arbetsvecka. Arbetarne hava där lyckats efter hårda strider med arbetsgivarne att få denna förkortning av arbetstiden. Att därför, när andra arbetare genom lag bliva tillerkända en arbetstid av 48 timmar per vecka, ställa denna grupp samt med dem jämställda inför utsikten att icke få någon förkortning av arbetstiden, torde bottna i oförståelse för dessa arbetares arbete. Den motivering som använts för kommitténs ståndpunkt, att ett större antal arbetare skulle behövas för en arbetstid av 48 timmar för dessa, torde vara väl överdrivet. Enligt uppgifter som lämnats av berörda arbetare skulle behövas omkring 14 %.

Socialstyrelsen, som yttrat sig om lagen, anför »att den icke underkänner betydelsen av de farhågor, arbetarreservanterna anfört gentemot innehållet i denna paragraf, fast de anse dem vara överdrivna». Man hade kunnat vänta, att när ett sådant medgivande gjorts, som framgår av det anförda, socialstyrelsen borde ha instämt i reservationen från arbetarreservanterna.

7 §.

Till vad kommittén föreslagit i denna paragraf har departementschefen gjort ett tillägg om utökt övertidsarbete. Vad arbetsgivarne inom kommittén ej lyckades få infört har departementschefen välvilligt tillmötesgått med. Kommittén anför »att det övertidsarbete, som av den föreslagits, ej får förekomma i sådan utsträckning, att den med lagen åsyftade begränsningen av arbetstiden därigenom äventyras». Med att som departementschefen ytterligare utsträcka möjligheterna för övertidsarbete har man ju givit på hand, att vad som från kommittén föreslagits ej var tillräckligt. Det övertidsarbete, som av kommittén föreslagits, torde mer än väl räcka till även för förberedelse- och avslutningsarbete. Därtill torde behöva påpekas att en stor del företag anställt särskild personal för rengöringsarbeten m. m.

Ett tillägg till paragrafen torde även vara motiverat få infört, så att arbetarens medgivande till övertidsarbete blir i lagen infört.

16 §.

Mot denna paragraf har Holmström m. fl. inom arbetstidskommittén anfört reservation samt yrkat, att paragrafen utgår ur lagen; här hänvisas till deras motivering. Till detta kan anföras vad som sagts under paragraf 5, att man därigenom har att befara hemliga blockader.

Slutstadgandet.

Vad detta beträffar torde de skäl, som mot kommitténs förslag anförts av departementschefen, med god vilja kunna övervinnas. Redan i maj månad torde riksdagen vara klar med sitt beslut, samt arbetsgivarne också vara medvetna om vad lagen innebär. Vad dagarbete beträffar torde inga svårigheter möta för lagens ikraftträdande den 1 juli 1919.

Om man för skiftarbete skulle behöva någon längre tid torde väl ej ändå vara nödvändigt utsträcka densamma längre än till den 1 januari 1920.

De motiv som anförts av landssekreteriatet mot lagens provisoriska giltighet har det icke lyckats departementschefen att i någon mån jäva. Kraven resas för närvarande i alla länder för en lagstiftning på området. Att under sådana förhållanden tänka sig, att om några år det skulle vara nödvändigt att återgå till en förlängning av arbetstiden, torde väl ändock vara att se framtiden i allt för mörk dager.

På grund av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta:

1 §.

att borttaga bestämmelserna i punkterna c, d och i.

2 §.

att borttaga sista raden som börjar med »och ej heller ritare» samt slutar med »person».

4 §.

I första stycket införes bestämmelse om att väntetid samt måltidsraster inräknas i arbetstiden.

Sista stycket omformuleras så, att väntetid samt måltidsraster inräknas i arbetstiden, och att den genomsnittliga arbetstiden räknas under en tidrymd av högst två veckor.

Arbetstiden för gruvindustrien vid underjordsarbete och vid de öppna gruvorna i Norrbotten må i lagen bestämmas till 6 timmar per dag och skift.

5 §.

Hela denna paragraf uteslutes ur lagen.

7 §.

I paragrafen införes bestämmelse om att arbetarens medgivande fordras för overtidsarbete. Sista meningen i första stycket, som börjar med »Därutöver må för» samt slutar med orden »av en kalendermånad», uteslutes ur paragrafen.

16 §.

Hela paragrafen uteslutes ur lagen.

Slutstadgandet

om att lagen träder i kraft den 1 januari 1920 för skiftarbete och beträffande annat arbete den 1 juli 1919, samt om lagens giltighetstid till den 31 december 1923

uteslutes ur lagen.

Stockholm den 5 april 1919.

K. J. Karlsson i Sandviken.
